

ימי הפורים
גליון 293
• תש"פ •

מתורתם
של
רבתינו

משנת
חכמים

משנת היום

אופק רכסים

6:01	סיום הצום
6:20	ר"ת
	*
5:56	זריחה
	סוק"ש:
8:08	מג"א
8:54	גר"א
9:55	סו"ז תפילה (ב)
11:50	חצות
5:43	שקיעה

לעילוי נשמת

הרב משה קנהיים
הנפ"ל
ומרת רחל זנת בת
אברהם ועובר נאל"ע"ה
תורת

ת.נ.צ.ב.ה.

לחברות והארות
ולמשלוח חומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות
בטל: 054-84-68706
ובמוקד "גדרים פלוס"
'קרן תורתנו' קוד 103

לקבלת העלון במייל:
Mishnatar@gmail.com

חייב איניש לבסומי בפוריא • הרה"ג רבי נחום לובאן שליט"א

שהטוב נברר ונעשה דם והרע נדחה לחוץ, אך חוש הריח שלא נפגם כ"כ אין בו צורך לכירור, ואין בו הפרדה ובירור בגוף בעסק הנאתו.

ודוק שבמוצש"ק בשעת הבדלה מברכים על בשמים, משום סילוק הנשמה יתירה. ואולי ניתן לבאר ע"ד האמור, שכשמסתלקת הנשמה יתירה במוצ"ש, ומסתלקת הקדושה של שבת קודש וחוזרים ימות החול, הרי ששוב מתגבר הרעע רע בעולם שהוא מציאות הרע, ולכן יש צורך לחזק את עצמנו, בהרחת הבשמים להגביר הריח טוב על הריח רע.

(ויש שפי' כע"ז ענין מצות הקטורת בביהמ"ק שענינו ריח טוב, שהוא בא כנגד הריח רע הבא ע"י רבוי דם הקרבנות, ובוודאי שהדברים הולכים אחר שרשם בפנימיותם). וע"ע בבני יששכר שם מש"כ בזה.

והנה עמלק הבא להתנגד לקבלת התורה, כידוע שהוא מזוהמת הנחש, בא לעכב ולמנוע בירור זה שבין הטוב והרע, וכשנצחוהו וקבלו את התורה, התבסס העולם כולו. וכן הוא בפורים, כשחטאו ישראל וגבר עמלק, התגבר כח הרע בעולם, וכששבו בתשובה והתגברו על עמלק, וחזרו וקבלו התורה באהבה - הדר קבלוה בימי אחשורוש - ואף תיקנו את הכפיה שהייתה בקבלת התורה כששבו וקבלוה ברצון, שוב חזר העולם והתבסס כבשעת קבלת התורה. ומזה נצטוונו לדורות לבסומי בפוריא - לשוב ולבסם העולם - להתגבר על חשכת הגשמיות, להסיר הריח רע מקרבנו, להבדיל בין הטוב ובין הרע, ולבסומי עלמא כולה, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, פי' שסיר הדעת (ל' חיבור) שבין הרע (ארור המן) והטוב (ברוך מרדכי), עד שתמלא הארץ דעה את ה' (ל' חיבור) כמים לים מכסים.

חייב איניש לבסומי בפוריא - להסיר כל ריח רע הבא מהגופניות, למגר כל משהו של קליפת עמלק, ולבסם העולם כולו בקבלת התורה מחודשת באהבה!

רע, והתבסס העולם הוא סילוק הריח רע של הגוף כמו שמביאים בשמים לבטל ריח רע, עיי"ש.

והנה יסוד הכל הוא מתערובת רע וטוב שנעשה בעת חטא עה"ד, כשהטיל הנחש זוהמתו, כמש"כ הנפ"ח עץ הדעת טוב ורע - שדעת ל' חיבור כמש"כ והאדם ידע את חוה אשתו, והיינו שהתחבר הרע וטוב, וזו עבודתנו לדורות לברר ולזכך הטוב

ו כ נ

הוא בפורים, כשחטאו

ישראל וגבר עמלק, התגבר

כח הרע בעולם, וכששבו בתשובה

והתגברו על עמלק, וחזרו וקבלו התורה

באהבה - הדר קבלוה בימי אחשורוש -

ואף תיקנו את הכפיה שהייתה בקבלת

התורה כששבו וקבלוה ברצון, שוב

חזר העולם והתבסס כבשעת

קבלת התורה"

מהרע. בעת מתן תורה שפסקה זוהמת הנחש מכללי" ונתקן החטא הקדמון עד ששוב היו אמורים לחיות לעולם, כי לא מעורב בהם רע ופסולת ששייך בו הכליון והמיתה, וממילא התבסס העולם, כי חזרה המדרגה של קודם החטא בלא תערובת טוב ורע, ובביטול הרע בטל גם הריח רע והתבסס העולם כולו.

ודוק עוד בבני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר א אות ט) שבחטא עה"ד היו כל החושים מלבד חוש הריח, שכ' ותרא האשה - הרי חוש הראות, ותקח מפריו - חוש המישוש, ותאכל - חוש הטעם, וישמענו - חוש השמע, אבל חוש הריח לא נזכר שם. ולמד מזה שחוש הריח לא נפגם כ"כ כשאר החושים, ע"כ חוש הריח הנשמה נהנית בו ולא הגוף. וכ' עוד שבאכילה נצרך לכירור,

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז). הן ודאי פשטות הכוונה לשתיית יין וכמבואר בהל', אף דיש להבין הגדר בין ארור המן לברוך מרדכי, אמנם שמא נרמז בדבריו הק' ענין נוסף.

דהנה איתא במדרש (שיר השירים רבה פר' ז) "כתיב (תהלים עה, ד) נמוגים ארץ וכל ישיביה, אלולי שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו (שמות כד, ז) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, כבר היה העולם מתגמגם והולך, ומי בסם העולם, אנכי, שנאמר (תהלים עה, ד) אנכי תכנתי עמודיה סלה, בזכות (שמות כ, ב) אנכי ה' אלהיך, תכנתי עמודיה".

וכעין זה גם מצינו עוד במדרש (פתיחתא דרות רבה) "דאמר רבי הונא בשם רבי אחא (תהלים עה, ד) נמוגים ארץ וכל ישיביה, כבר היה העולם מתמוגג והולך, אלולי שעמדו ישראל לפני הר סיני וכו', ומי בסם את העולם אנכי תכנתי עמודיה, בזכות אנכי תכנתי עמודיה סלה".

הרי נתבאר בזה שבעת מתן תורה הקב"ה בסם את העולם כולו. וא"כ שמא עך דרך זה יתבאר גם מצוה זו של לבסומי בפוריא, כיון שהוא זמן קבלת התורה מרצון כמש"א (שבת פח). הדר קיבלוה בימי אחשורוש, ושוב התבסס העולם כולו, דכל עוד יש מקום טענה לבנ"י שקבלת התורה הייתה בכפיה, עדיין יש מקום גמגום של העולם, וא"כ מצוה בכל שנה ושנה לבסומי בפוריא, שיבסם האדם עצמו - עולם קטן, וכן חובת כל איש ואיש מכללי" לבסם העולם כולו, כבעת מתן תורה.

ואמנם י"ג בשהש"ר שם מי בסם העולם, עיי' בפ' מתנות כהונה שם, וכן הוא בנפ"ח ש"ד פ"א, וכן המשמעות של תכנתי עמודיה סלה, אמנם עיי' בנפ"ח ש"ד פכ"ח שכ' להדיא וז"ל וגם במעמד הקדוש בעת קבלת התורה הקדושה, אף דאתבסם עלמא וכו' עיי"ש. ובפ' יראת חיים להגרי"א וינטרויב זצ"ל ביאר שם שהרע ענינו ריח

אהבת ה' לישראל לעולם לא תכבה

מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע' – מה כל כך נורא • מה הוא החיזוק של פורים

לאחר פטירתו של רבינו זצוק"ל כתב למערכת אחד מותיקי תלמידיו, כשהוא מציין בראש דבריו ששורות אלו נכתבו בדמע, את השורות הבאות: "באחת השנים, יצא ליל פורים במוצאי שבת, הצענו למשגיח שבכל זאת נקיים את הוועד בשעה הרגילה ואז נזכה לשמוע ממנו מענינא דיומא. המקום שנבחר ל'ועד' היה ביתי, משום שבבית המשגיח היה 'ששון ושמחה' הרבה נכנסים ויוצאים רעש והמולה ואילו אצלי היה שקט. התאספנו בשעה היעודה, המשגיח הגיע - התיישב ואנחנו המתנו לקולות וברקים, אבל לא, המשגיח דיבר באופן כללי על מעלת ימי הפורים ועוד כמה נקודות, כגון הניסים שבמגילה ובזה תם הוועד".

שוב נוכחנו לדעת שהמשגיח לא משנה מדרכו הסלולה בשום יום ובשום מצב. ואנו זכינו למאמר שלפנינו, להוסיף לקח לשורות מים זכים, לראות אור חדש מאלומתו המאירה ומשנתו המתוקה של רבינו זצוק"ל.

המשגיח בפתח דבריו האיר: צריך להבין, מדוע הקב"ה השתמש בהמן בכדי להעניש את ישראל, שיעניש אותם ישירות, אלא מיישב המהר"ל, שמכך רואים את גודל אהבת ה' לישראל. הקב"ה לא רוצה לייסר את בני ישראל בעצמו, הוא מניח למישהו אחר יעשה זאת, כביכול האב לא מסוגל להכות את בנו.

הגמרא אומרת במגילה שתלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי שאלו אותו מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו דור כלייה, אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אמר להם וכו' מפני שהשתחו לצלם. יש לעיין, המשיך רבינו, אם תלמידיו של רבי שמעון שאלו אותו, מדוע רבם החזיר להם בשאלה - אמרו אתם, ועוד מה כל כך נורא שנהנו מסעודתו של אותו

רשע. המהר"ל מיישב, שרבי שמעון דקדק בשאלת תלמידיו 'מפני מה נתחייבו כלייה' שזה היה פשוט להם שעם ישראל היה ראוי לעונש וכל קושייתם רק הייתה מפני מה נתחייבו כלייה, לכן שאל מדוע הם סבורים שהיו ראויים לעונש, על זה השיבו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ורבי שמעון רבם הוסיף לענות, מפני מה נתחייבו כלייה - מפני שהשתחו לצלם.

מוסיף המהר"ל, שאף מה שנענשו על שנהנו מסעודתו של אחשוורוש, הוא בגלל שהנאתם מהסעודה הזכירה את חטא הצלם וההנאה קרובה לעבודה זרה, כי הסעודה מטרתה לשבח את מלכות אחשוורוש, שמלכותו הייתה מארבע מלכות שהיו מתנגדים לישראל, שהם דבקים בו יתברך.

הרב שלמה ברעוודא זצ"ל מבאר, שהאיסור ליהנות מסעודת אחשוורוש היה, כיון שהם אכלו אכילת תאוה שאינה ראויה. אגב, משום כך, מובא ב'יסוד ושורש העבודה', שהתיקון בסעודת פורים, באכילה לשם שמים. אך קשה לומר כן, שאכילת תאוה תהיה סיבה לכליה.

אולי יש ליישב על פי מה שכתוב במדרש שבאותה סעודה "אכלו ושתו ונתקלקלו" דהיינו, שהתכוונו לסטות עם נשים נכריות. אך אם כן יוצא, שמה שכתוב בגמרא 'מפני שנהנו' אין הכוונה להנאה בעצה, אלא למה שנגרם אחר כך. כעין מה שכתוב בחפץ חיים, שמה שכתוב בגמרא ביומא שביט שני חרב בגלל שנאת חנם, אין הכוונה לשנאת חנם עצמה, אלא לשנאת חנם שגרמה ללשון הרע.

היה פעם משאל: מה המאורעות החשובים שהיו השנה? היו שענו, ש'הכנסת' נכנסה למשכנה החדש. אך האמת, שהכנסת בנויה כמרד בתורה וכי בגלל שזה מקום יהודי

זה טוב? בסך הכול יפיו את הרע. מסורתית אחד אמר, שהוא אוהב את המדינה 'למרות הכל', כי זה המדינה שלו. רחמנתי! שאהבת ה' כל כך חלשה אצלו. שורש הטעות של החילוניות שאפשר להיות מוסרי בלי תורה, בו בזמן שבלי תורה לא תיתכן מוסריות. זה גם ההסבר למה שאנו נוכחים לראות שבניהם של אותם הטועים כבר פורקי עול לגמרי, כי ההורים עוד ינקו מקצת של קדושה, לכן היו עוד מוסריים, אבל הבנים כבר ריקים לגמרי כבהמות.

כתוב "וירא ה' וינעץ מכעס בניו ובנותיו" אחד מה'שנה ופירש' אמר להגרי"ח זונפלד: הרי אתה רואה שעושים אתכם מה הענין שלכם להתנגד להקמת המדינה? השיב הרב, בפסוק גם רמוז מה יהיה ההמשך - שלמרות שכעת הבנים מנאצים, מכל מקום הקב"ה אומר "אסתירה פני מהם אראה מה באחריתם", כי כדאי להמתין שצאצאיהם יחזרו בתשובה. אחד מגדולי החזו"רים בתשובה אמר לי פעם: שסבו אמר לו פעם, הבנים עובו, אך הנכדים יחזרו. יתכן, שהחילונים היו מתנהגים אחרת בפורים, אילו היה אצלנו הפורים יותר מרומם. הרי המאירי' אומר שהשכרות מפחיתה אותנו ולא נצטוונו על זה.

מסופר שרבי מאיר שפירא ביקש תרומה מאיזה עשיר, ההוא הגיב מה זה יועיל לי - אני לא אלמד שם ובני לא ילמדו שם, ענה לו רבי מאיר, איך אדם יכול לומר על עצמו שהוא גרוע מהמן הרשע, הרי בני בניו של המן למדו תורה בבני ברק.

כתוב בגמרא 'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי' יש מפרשים, שכמו שאדם במצב כזה אינו יכול להושיע את עצמו כך היו ישראל באותו דור חסר אונים - שרק הקב"ה יכול להושיעם ולכן זכו לניסים

עצומים. בפורים המצב הוא 'כל הפושט יד ותננים לו' כלומר שהבקשות שלנו מתקבלות ואפשר לעלות מעלה מעלה. כל הניסים המוזכרים במגילה נכתבו משום כבוד מלכות ה', כדי שנגיש את אהבת ה', שנחיה את אהבת ה' לכל ישראל ולכל יחיד ויחיד, לחשוב ולהתפלל עליהם.

לא מספיק לחשוב שה' אוהב את ישראל, אלא ה' אוהב אותי. השל"ה הק' מביא על הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" שרמוז בזה שאהבת ה' לישראל לעולם לא תכבה.

מה שצריך לצאת בחיזוק של פורים, הוא בעניין התפילה, שהקב"ה שומע תפילותינו. בפורים אנחנו צריכים לשמוח שהקב"ה הציל אותנו ומצילנו בכל דור ודור. לקבל על עצמנו עול תורה באהבה ולהתפלל על להבא. מי שלומד מסכת מגילה רואה שכל המסכת עוסקת בענייני קריאת המגילה חוץ מעמוד אחד שדן בענייני מצות היום, ללמדנו שעיקר חובת הפורים נמצא בקריאת המגילה - להתבונן באהבת ה' לישראל ששומע תפילתם.

הרב שלמה ברעוודא זצ"ל היה מספר, שבכולל 'חזון איש' היו משמרות יומם ולילה לומר תהילים לשלומו של הרב מברסק, כשנודע להרב מברסק על כך אמר, שהוא מכיר להם טובה וישתדל להשיב להם בעולם הבא. אמנם סמוך לכך נדרי' הם פסקו ואז הוא נפטר.

רבי הלל מקולמייא היה התלמיד החביב של ה'חתם סופר', הוא כתב שהגאולה תבוא בזכות התורה, אך שאל על עצמו, אם כן מדוע כתוב "זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל" - דהיינו הנשים, ויישב שבזכות נשים צדקניות יהיה לימוד התורה.

אהל משה

כיצד לשמר את שמחת פורים • הרב עדיאל טורג'מן

נפתח בשאלה המתבקשת כיצד או מה גורם לאדם כל כך לשמוח ביום פורים, ורואים בעולם גם אנשים שהקפידו אחד על השני במשך השנה בפורים משלימים ושוכחים את הכעס.

כדי לבאר זאת נפתח בגמ' ברכות ריש 'אין עומדין' בענין שחנה התפללה "ויחשבה עלי לשכורה", והעיר לה עלי: "עד מתי תשתכרין" וכו' ענתה לו חנה 'לא אדוני', ואמר עולא ואיתמא ריב"ח לא רוח הקודש שורה עליך שאתה חושדני בדבר זה. איכא דאמרי הכי אמרה ליה לאו איכא שכינה ורוח הקודש

גבך שדנתני לכף חובה ולא דנתני לכף זכות, עוד מצינו באלישע הנביא שכעס על יהורם בן אחאב, שבא עם יהושפט ונסתלקה ממנו שכינה, וע"י הניגון החזיר לו את השכינה, וכן עוד מצינו במסכת שבת שכאשר יצאו רשב"י ובנו מן המערה וראו אנשים עוסקים בעבודתם אמרו עוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, וכל מקום שנתנו עיניהם נשרף יצתה בת קול ואמרה להחריב עולמי יצאתם חזרו למערכתם, אחי חודש יצאו וכו' ראו אחד שמחזיק שני הדסים וכו' נחה דעתם שישראל עוסקים במצוות, מכל אלו רואים שכאשר אדם דן את חברו לכף חובה אין

שמחה בשמים ממעשיו, וכן האדם עצמו לא יכול להיות בשמחה, ולכן אין רוח הקודש שורה עליו, ונשאלת השאלה מדוע אדם לא דן את כל אדם לכף זכות הרי זו הלכה חוץ ממקרים לא שכיחים?

והתשובה היא שאדם חייב לדון קודם כל את עצמו לכף זכות ולשמוח מאוד בעצמו ובמה שהוא עושה וכל זמן שאדם יראה עצמו בעין לא טובה ומאוכזב מעצמו הוא לא יוכל לדון אחרים לזכות, וזה בעומק מה שקורה בפורים, בפורים אדם מחליט שהיום הוא ישמח ושוכח מכל צרותיו ועוד ששותה יין

כדי לעזור לעצמו לשכוח חסרונותיו ולחשוב רק טוב, וממילא הוא גם רואה את כולם באורח חיובי ומטיב להם.

וזו עבודתנו לקחת את הרעיון של פורים לכל השנה לשכוח חסרונותינו ולהתמקד רק במעלותינו ואז גם נוכל להסתכל על האחרים בעין חיובית חוץ מזמן מסוים ביום שיעבוד על תיקוננו ושיפור מידותינו כמו סדר מוסר אבל שאר היום חייב להיות בשמחה ולהתמקד רק במעלותיו וע"י זה גם תמיד מסתכל חיובי על חבריו תמיד ושמת בחלקו. שבת שלום.

יום הפורים – יום של התעלות

דברים שנאצרו ב'עשיה היין' בחצר גינת הר"ר אביגדור צילר זצ"ל עגדולי תלמידי ישיבת סלבודקה הצעירה, העובאים כאן ככתבם וכלשונם, (פרט לפרט שיעניים קלים)

"נכנס יין יצא סוד"

"אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפורי"א" (מגילה ז)

כשאנחנו מדברים על פורים, הלא בפורים יש לימוד מיוחד שנלמד על ידי יין. בשאר ימות השנה התלהבות שבאה על ידי יין אינה נחשבת להתעלות אמיתית, ומה הוא הסוד שבפורים זה אחרת? היום, לפני שאגיד לכם את דברי אני הולך לבקש מחיר, אתם צריכים לשלם 'דמי כניסה', שתו קודם כוס יין, ותפתחו את הלב לשמחה של פורים!

"יין ניתן בשבעים אותיות וסוד ניתן בשבעים אותיות - נכנס יין יצא סוד" (סנהדרין לח). אגלה לכם. בפורים זה הסוד של משתה היין: "נכנס יין יצא סוד" בפורים כשאתה שותה יין, סוד נשמת האדם שלך יוצא ומתגלה החוצה. מהו סוד נפש האדם? "יוד" "קה" "ואו" "קה" "קה" זהו הסוד! איך הנשמה הגיעה לתוך האדם? "ויפח באפיו" - ה' הפיח אותה לתוכנו. בתוך כל יהודי עמוק עמוק כפנים, נמצאת נשמת ה' שבאדם. וכדי להוציא אותה ולגלותה החוצה, עלינו להכניס יין "נכנס יין", איזה סוג של יין? כל השנה, הסוד מתגלה ע"י היין המופלא של תורה, "ינה של תורה" - יין של הדעת. יין של גן עדן. אבל בפורים זה עם היין הזה, יין כפשוטו. וכשנכנס היין "יצא סוד". זה גורם לאמת של התודעה הפנימית של האדם להתגלות: הוא מתוודע להקב"ה.

עטרת השמחה של פורים

הקב"ה נתן לנו שמחה ואושר בפורים

למטרה מסוימת, ומה המטרה? "קיימו וקיבלו" - הפעם מתוך השמחה והאושר הם קיבלו מעומק נשמתם את עול מלכות שמים. ואת התורה הקדושה. בקבלה זו נתגלה כח ה"אמונה טהורה" שנמצאת בנשמתו של כל אדם.

בפורים, כל העסק והסיפור היה סביב יין. לא במקרה זה התחיל ביין ב"משתה ושתי", ובהמשך הוא הואץ הלאה באמצעות יין ב"משתה היין", כל הסיפור יש בו את "גילוי הסוד" שהיין מגלה בעולם ובאדם. אם אתה לומד את סיפור פורים, אתה רואה שאינה אלא "יד ה'" לכל אורכו של המעשה. פורים מדגים שהכל הוא רק "יוד", "קה", "ואו", "קה". החידוש של פורים הוא שבמשתה היין אנו מתעלים להבעת אמונה בהקב"ה. היין האמיתי שמעלה את האדם ומרומם אותו, הוא ינה של תורה - יין של הדעת, היין שמביא את האמת של נשמה אל המודע של האדם. אבל אם עדיין לא הגעת לכזו דרגה של שלימות דעת, עכשיו בפורים זהו אמצעי חירום להגיע ל"נכנס יין יצא סוד", כל מי ששותה מעט יין בפורים, והוא מתפתה ביינו, מרשה לעצמו להשתכנע מהיין שלו, והוא מודה להקב"ה בכל לב: "מודים אנחנו לך על הניסים ועל הנפלאות!" וקורא ממעמקי לבו: אנו מקבלים בהחלט: ה' אחד - אין לנו מלך אלא אתה! אין שום דבר חוץ ממך השי"ת בעולם. למרות שאין לנו את השכל כל השנה לומר בפה מלא ומעומק הלב את האמת, לפחות בפורים אנחנו אומרים את האמת! בפורים אנחנו רוקדים ושרים 'ה' הוא האלוקים' ואנו מכריזים על האמת לכל העולם.

נכנס יין - כשאתה שופך יין שמחה, יין הכרת תודה לה', יין ההכרה במה שהקב"ה עושה

בשילך, אז אתה אומר לעצמך - בינך ובין עצמך: "וכי איך אני יכול לחיות אחרת ממה שהוא יתברך רוצה, וכי יש לי תפקיד אחר מלבד להיות נאמן לה'?" ו"יצא סוד" - 'סוד' של אהבת ה' יוצא. אתה שופך פנימה את היין, ואהבת ה' זורמת החוצה מהלב שלך, ואתה אומר בכל לב "נעשה ונשמע!"

פורים פורים - הדדענות גדולה להתחלה חדשה

זה הסוד של היין; הסוד של אהבת ה' שנמצאת בלב של כולם, והגילוי הגדול שהוא יתברך הגורם האמיתי שעוזר לנו להתגבר על השונא הגדול שלנו - על היצר הרע. לכן, היהודים שזוכים וחוגגים את פורים עם התלהבות, הולכים מכאן ואילך גם בשאר ימות השנה להיות יהודים אמיתיים שמתגברים על יצר הרע. העבודה בפורים היא התחלה של התשובה ביום הכיפורים! ככל שאתה מכניס כח לפורים, ככל שאתה שמח ומתהולל בפורים, ככל שאתה מלא שמחה בפורים, כך תבער בתוך לבך את אהבת ה' כל השנה.

רבתי! תתפסו את הרגע בידים! נותרו לנו כעת רק עוד כמה דקות. כמה דקות נשאר לנו להכניס את שמחת פורים לליבנו, לשפוך יין, ולמוזג לתוכנו יין של חכמה ואמונה, ואז ייצא 'הסוד' של אהבת ה' ויראת שמים. והיא תישאר איתנו כל השנה, ונוכל לשמוח בה כל השנה. האיזון למילים האחרונות של הרמ"א, מילות הפרידה של השולחן ערוך או"ח: בסוף הפורים, כאשר הכל מוכן להסתיים, אז הוא אומר את המילים הבאות: "וטוב לב משתה תמיד" - אם יש לך לב טוב ושמחה, אתה תזכה שתמיד יהיה לך לב שמח - לב תורה. שיהיה לך לב של אמונה, לב של דעת. אם בפורים

תשים על לבך את הדברים הנכונים. אם יהיה לך בפורים לב טוב, תכניס ללבך לתמיד את האושר שפורים לימד אותך, האושר שהקב"ה אבינו ושהוא טוב ומיטיב. הקב"ה בחר את אומתנו לנצח, והוא נשבע לנו, ואנחנו מאמינים לו! יש לנו אמונה שאנחנו נצחיים, ולכן, "וטוב לב" - אם יש לך לשמח בפורים, משתה תמיד - זו שמחה תמיד בכל השנה.

בל נחפז את ההדדענות היקרה

"שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה... אמר רב אשי בני מתא מחסאי אבירי לב ניהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני כשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו" (ברכות יז): שמעו אלי אבירי לב שמעו והאינו לי קשוחי לב, על מי דיבר רב אשי, על הגויים בני מתא מחסאי שראו פעמיים בשנה את הירחי כלה. הגויים הללו ראו את כבוד התורה ב"ירחי כלה", כשכל כך רבבות אלפי אנשים באים ללמוד תורה, "ולא קמגייר מינייהו גיורא" - מעולם לא נהיה גר. אף אחד לא התגייר. רב אשי לא אומר את זה לסתם גויים שלא ראו את כבוד התורה, עליהם התלונה אינה כל כך גדולה. אבל על ה"אבירי לב" אנשים שזוכים ורואים כבר את כבוד התורה ואינם מתלהבים, עליהם כבר יש תלונה. מדוע לבו כל כך קשה, הקב"ה הראה לך מפגן כזה לכבוד התורה פעמיים בשנה, ירחי כלה. ואתה נשאר בשלך כאילו כלום לא ראית, לא מתרגש, אתה לא רוצה להיות גר! תקשיבו ותבינו מה שאני אומר לכם כעת. בפורים יהודי לא יכול להשאר קשוח. היום זה פורים, כולם רוקדים ורותחים משמחה. אף אחד לא נשאר סגור ומופנם בתוך עצמו מבודד וקריה, אנו לא "אבירי לב" טיפוסים קשוחים ומרים.

"לחיים!" "לחיים!" - לחיים של התעלות!!!

פניני הלכות לימי הפורים ♦ הרב ישראל ארלנגר

עצויות היס

מקרא מגילה מתנות לאביונים ומשלוח מנות מה סדר הקדימה

בספר זה השולחן [ח"ב סי' תרצ"ד] כתב שהסדר הנכון הוא, להתחיל מקריאת המגילה [ודלא כמו אלו שרצו לתת לפני התפילה את המשלוח מנות והמתנות לאביונים]. והטעם - א] כיון שבפסוק כתוב "והימים האלה נזכרים ונעשים" ודרשינן נזכרים היינו קריאת המגילה ונעשים היינו משלוח מנות ומתנות לאביונים. ומכיון שקריאת המגילה הזכרה תחילה, ראוי להקדימה.

ב] כדברי המ"ב בסימן תרצ"ב סק"א שהוא בכדי שהשהיינו שמברכים על המגילה יחול

גם על המשלוח מנות והמתנות לאביונים [ואף שהמ"ב לא הזכיר מתנות לאביונים בכל אופן כבר הזכירו הפמ"ג סק"א והקיצו"ע סי' קמ"א סי"ב].

ובספר פורים משולש [פ"ב הערה ל"ב] כתב שטעם זה היה גדול אחד שנהג תיכף לאחר ברכת שהיינו ביום לשלשל מעות לקופת הצדקה כדי להסמיק המצוה כמה שיותר לברכת שהיינו.

ולגבי סדר הקדימה בין המשלוח מנות למתנות לאביונים. בספר שו"ת שומע ומוסיף [פורים עמ' קכ"ט] כתב שראוי לתת תחילה המשלוח מנות כיון שהזכר בפסוק תחילה - "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות

לאביונים".

תחנות לאביונים

דיני קדימה במתנות לאביונים

בספר ישמח ישראל [עמ' קל"ו ועמ' קמ"ב] הביא ששאלו את הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר זצ"ל, האם יש דיני קדימה לעניי עירך במתנות לאביונים. והשיבו שיש דין קדימה לעניי העיר שגר בה, אולם הוסיפו שאין להימנע מלתת לעניי עיר אחרת מדין כל הפושט יד נותנים לו.

צורת התשלום במצות מתנות לאביונים

בספר 'השירה הזאת' [או"ח עמ' צ"ח] הובא שאלה מחכ"א ששאל, האם מועיל לתת

מתנות לאביונים ע"י העברה בנקאית? והשיב, שתלוי, אם יש לאביון חשבון בנק אחר מזה של הנותן, לא יועיל לו כיון שהכסף משתקף בחשבונו רק למחרת, ואינו יכול להשתמש בו ביום הפורים. אולם אם הוא באותו בנק של הנותן, אזי יש לצדד להתיר כיון שהכסף משתקף מידית בחשבונו ויוכל להשתמש בו ביום הפורים.

אולם הוסיף שם שגם כשלאביון יש חשבון באותו הבנק, נראה שרק אם יודיעו לו על כך, יצא ידי חובה. אבל בלא הודיעו לא יועיל.

ומטעם זה נראה פשוט, שלתת לאביון את הכסף בהוראת קבע ודאי לא מועיל, כי אינו יכול להשתמש בכסף ביום הפורים.

זמתנות לאביונים

לקבל שם דבר מה לאכול. כאשר ניגשתי לדלת, פגשתי שם קבוצה של קבצני פורים, שבאו כדי לקבל נדבה. הגביר אפילו לא הכניס אותם לביתו ושילח אותם מעל פניו מבלי לתת להם אף פרוטה. מיד הלך לי החשק אפילו לנסות ולדפוק בדלת והלכתי כלעומת שבאתי.

ועכשיו את רואה יקירתי, ברוך השם שעזר לנו ואנו יכולים לקיים מצוות הכנסת אורחים. מי יודע? אולי האורח שלנו היה פעם בעצמו בעל בעמיו ואולי אפילו עשיר, והרי ה' יתברך משפיל גאים ומגביה שפלים" - השם יתברך הוא שמוסב את הגלגל, מעלה ומוריד..."

"קלעת למטרה, בעלי היקר" - אמרה האשה כשהיא מנגבת את עיניה - "אכן, האורח שלנו היה פעם גביר גדול..."

"ומאין את יודעת זאת?" - שאל הבעל המופתע כולו.

"ולא זו בלבד, אלא שהוא היה אותו הגביר שאצלו מצאת את קבצני הפורים מסולקים בבושת פנים" - אמרה האשה.

עתה התפלא הבעל עוד יותר ושאל בתמיהה גדולה: "אבל מאין את יודעת כל זאת?"

"אני יודעת משום שנכחתי במקום. האורח שלנו לא היה אלא בעלי הראשון" - השיבה האשה חרישית.

כגלגל החזור...

נראה שסיפור זה טרם ארע, אך מוסרו קיים ועומד לעולם, בל נשכח את עניי עירנו המצפים למתנותינו, וגם אם המשתנה של כבר מציק בקידום המכירות של הקופה, בל נקמוץ את ידינו, ונקיים את ההלכה ככתבה וכלשונוה.

נחמדים, ילד וילדה. היה זה בית יהודי חם, שבו התנהלו חיים יהודיים מתוך שמחה וטוב לבב.

והנה הגיע חג הפורים השמח והמשפחה ירבה כדי לאכול את סעודת החג. לפתע נשמעה נקישה בדלת וכאשר האשה פתחה כדי לראות מי זה, עמד בדלת קבצן שכל מראהו העיד כי הוא רעב ללחם. היא הזמינה אותו להיכנס ובעלה אמר לאורח ליטול ידיים ולשבת ליד השולחן.

הקבצן החייה את נפשו במאכלים העריבים שהוגשו לו ביד רחבה. יחד עם בעלי הבית הוא אכל סעודה דשנה ובסיומה עמדו דמעות בעיניו. האם היו אלה דמעות של תודה או שמא דמעות שבאו כתוצאה מכך שנזכר במצבו הקשה - דבר זה לא יידע איש לעולם. אלה שהסבו איתו ליד השולחן, עשו מצידם הכל כדי לעודד את רוחו ולשמוח את ליבו של הקבצן המסכן.

זמן רב לאחר שהקבצן הלך לו, שבע ומעורר מהיחס הטוב אליו, ישבו הבעל ואשתו ליד השולחן ומתוך השתתפות בצער הסיחו על אודות מצבו של הקבצן. "הידעת יקירתי" קטע הבעל את מחשבותיו כשהוא פונה אל אשתו - "העני שהיה בביתנו הזכיר לי מעשה שהיה לפני שנים רבות, כאשר אני הייתי במצבו. אני נזכר בפורים אחד כאשר הייתי רעב ללחם והלכתי לביתו של גביר מסויים, דוקא לא הרחק מאכן, בתקוה

נאלץ למכור כל מה שהיה לו בבית, לרבות את תכשיטי אשתו. ביום הביר אחד נאלץ להודות באוני אשתו, כי הוא נשאר בלי פרוטה ולפורטה ולא נותר לו רק ללכת ולקבץ נדבות. הוא העמיד אותה בפני הברירה האכזרית: או שתיתול אף היא תרמיל של קבצנים ותצא לדרך, או שתותר על כתובתה ותיקח גט. האשה, שזה מוזמן נקעה נפשה מקמצנותו של הבעל,

"... וכן עניינת הצדקה, יש לנו על זה תירוץ הנון כי חייך קודמין, ואין קץ ושיעור לחיך... ואין ענייניו צעיר העני... וכל אחד עושה היתר לעצמו באיסור חמור זה (ובל עניינת הצדקה) ואין נשאלים לשררה אך לעצמת מצותה רבה הלו"ו" (ספר אבות הרשב"א הלכות שו"ת סי' ט"ד)

החליטה להתגרש ממנו ולקחת גט. במרוצת הזמן נישאה הגרושה הצעירה לאלמן צעיר, אדם עדין נפש ובעל בעמיו והם ניהלו חיים שקטים ומאושרים. הם חיו בעיירה סמוכה וזכו לשם טוב בעיני כל מכריהם. בעלה החדש לא מנע מהאשה מלעסוק במצוות הכנסת אורחים ואף עודד אותה לת צדקה לעניים. הוא בעצמו היה בעל צדקה גדול ופיזר מהונו בכל הזדמנות ביד נדיבה.

מסתבר, כי האשה הביאה מזל לבעלה החדש שעסקיו גדלו ושיגשגו והם אף נתברכו בילדים

שלו, נשמעו לפתע נקישות עזות על הדלת.

הגביר התפלא מאוד, כי זה מוזמן לא נהג לבוא אליו איש. הוא שלח את אשתו לראות מי זה דופק בדלת ועד מהרה שמע קולות עליזים: "פורים שמח! פורים שמח! אנו מבקשים נדבה לכבוד פורים!"

היו אלה קבצנים של פורים, עם מסכות על פניהם, שעברו מבית לבית ואספו כסף בשביל "מעות חטים" - עזרה לנזקקים להוצאות הפסח. היה זה מנהג עתיק בעיירה וכל אחד היה נותן להם כפי יכולתו בעין יפה. הרי בין פורים לפסח יש בסך הכל ארבעה שבועות והמצוה הכלכלית היתה גדולה; תלמידי ישיבה ואברכים צעירים נהגו ללבוש מסכות ולאסוף כסף לעניים. איש לא היה מסרב ליטול חלק במצוה גדולה זו.

אולם, כאשר נכנסה אשתו של הגביר וביקשה ממנו נדבה לקבצני הפורים הללו, גער בה בעלה והורה לה לשלחם בידיים ריקות. בבושת פנים נאלצה האשה לחזור על עקבותיה ולסגור את הדלת, בהשאירה את הקבצנים בחוץ.

מיד למחרת בבוקר, כאשר חזר הגביר לעסקיו, נגרם לו הפסד גדול ומאכן ואילך החלו עסקיו להידרדר והפסד אחר הפסד רדף אותו, עד שירד לגמרי מנכסיו. לאט לאט הוא

בעיירה קטנה התגורר לו זוג צעיר. האברך למד בישיבה עד החתונה וגם לאחר מכן המשיך בלימודיו זמן מה. לאחר מכן החל לתת את דעתו על עניני פרנסה ושילח ידו במסחר, כשהנדוניה של אשתו משמשת לו בסיס להשקעותיו. הוא הצליח יפה בעסקיו ועלה מעלה מעלה, עד שנהיה לעשיר גדול. אולם, ככל שהתעשר יותר, סיחרהו ההצלחה את ראשו והוא נכנס לעניני המסחר יותר ויותר כשראשו ורובו נתונים אך ורק בכך: כיצד אפשר להרוויח עוד יותר כסף.

העוני בעיירה היה גדול מאד ולביתו של הגביר היו באים קבצנים רבים כדי לבקש נדבה או דבר מה לאכול, כדי לשבור את רעבונם. אשתו הצעירה של הגביר היתה טובת לב ושום עני או קבצן לא יצא מביתה ריקם. לעומתה, היה בעלה קמצן גדול וככל שהתעשר, הלכה תכונה שלילית זו והחריפה. בסופו של דבר הוא ציווה על אשתו לא להכניס עוד מקבץ נדבות הביתה.

מכל החגים והימים הטובים היה חג הפורים "הקשה" ביותר לגביר שלנו. זהו חג שבו צריך לשלוח 'משלוח מנות' ולתת מתנות לאביונים, ודבר זה לא היה לרוחו כלל וכלל. לאמיתו של דבר איש לא שלח לו משלוח מנות. כי בעיירה איש לא אהב אותו ולא היה לו אף ידיד טוב אחד, כדי לשלוח לו משלוח מנות. הוא פתר את הבעיה בצורה מקורית: שלח לאשתו משלוח מנות על צלחת שהכילה אוזן המן ותאנה, ובכך חשב לצאת ידי חובה. אשר למצוות המ'מתנות לאביונים', הרי הוא נתן כבר מספר פרוטות לעניים בבית המדרש, כאשר בא לשמוע את קריאת המגילה.

כאשר ישב הגביר ליד השולחן, כדי לסעוד את סעודת פורים הדשנה

המשך מעמ' קודם

לבייש וכו'. ומה נעשה אנו כדי לא לבייש את מי שאין לו?

אלה

איש לרעהו ומתנות לאביונים.

צדקה באלול הוא דבר פשוט וברור ואין צורך למצוא מקורות לזה.

וכיון שעלה מכל הנ"ל שאין חודש בשנה אשר אין סגולת הצדקה בו גדולה באופן נעלה יותר משאר החודשים, על כן מה נעשה? ניתן הוראת קבע, ונוכה לכל הענינים הנ"ל.

שולט.

ותמוז הוא ראשי תיבות זמני תרומה ממשמשי ובאין.

וא"כ חובה גמורה לתת צדקה בתמוז.

אב

בס' מועד לכל חי כ' יש להרבות בתשעה באב צדקה לעניים ולתלמידי חכמים וכן נהגו עם בני ישראל בכל המקומות להרבות צדקה לעניים ולת"ח ביום ת"ב, והוא סגולה נפלאה לכפר עוונות לגם לקרב הגאולה.

ולא היו ימים טובים כט"ו באב כי בנות ישראל יוצאות בבגדי לבן שאולים כדי לא

שיספיק נדיבות לבו לפי הברכה והעושר שיש לו וכו'.

וידועה הסגולה המפורסמת של הג"ח פלאגי בערב שבועות יעיוין אז בלוחות המודעות.

המו

לא חרב ביהמ"ק אלא בעוונות שבין אדם לחברו. ואי' (סנהדרין) אין ישראל נגאלים אלא בצדקה, דכתיב ציון במשפט תיפדה ושביה בצדקה.

והצדקה מורידה קטרוגין מהאדם, וימים אלו הם ימים של קטרוג ח"ו דקטב מרירי

זרעו לכם לצדקה ♦ הרב דב סוקולובסקי

יפתח איש ידו בזהירות על חיקתו / ויחוק עני ואביון מהוט / כי יגבל הוא שחזור על חיקתו / אם לא בא הוא בא צנו או צן צנו (רבי ישראל עמאר)

לאצר (תהלים קו, ג) עושה צדקה בכל עת, עיניו לדרישו שבח על הענין צדקה בעת הראוייה לכך.

ועצתה יש לנו לחקור בחדושי השנה השונים, באיזה עתם ראוי בעיוחד לתת צדקה.

חקרנו ועצאנו:

תשרי

ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. כתב בספר מורה באצבע להחיד"א (רמ"ח) ז"ל: באשר חנו לו אלקים עושר חטאיו בצדקה יפרוק וירבה בימים האלה זמן לקצוב מזונותיו, אם רואים מהשמים דזה יוכל לסבול עניות ואפשר לו להסתפק במועט גם ה' יתן לו כפי שיעורו ולא יותר, לכן כל יד המרבה ליתן צדקה בימים האלה משמיא מיהב יהבו ליה על כל פרוטה ופרוטה תרקבי דינרי, אם נותנה בלב שלם וכו' וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים.

וכבר נפסק בשו"ע (תקפ"ד) יש מקומות נוהגים וכו' ונותנין צדקה לעניים. ובמשך חכמה כ' (פ' ויקרא) דנותנים צדקה לעניים בימים אלו כדי להשתרש בתוך כלל אחינו בני"ה הדבוק לאבינו שבשמים ונטהר מטומאתו בתוך כל ישראל עמינו הדבוקים בה' תמיד.

חשוון

אחז"ל (תענית ה'): בעוון פוסקי צדקה ברבים ואינם נותנים גשמים נעצרים שנאמר נשיאים ורוח וגשם און, איש מתהלל במתת שקר.

בימיו של רבי תנחומא היו צריכין ישראל לגשמים, באו אצלו, אמרו לו: רבי גזור תענית, גזר תענית יום ראשון, יום שני, יום שלישי, ולא ירד גשם. נכנס ודרש להם, אמר להם: בני התמלאו רחמים אלו עליכם עד שהו מחלקין צדקה לעניים ראו אדם אחד נותן מעות לגרושתו. באו אצלו ואמרו לו: מה אנו יושבים פה והמעשה שם, אמר להם: מה ראתם, אמרו לו: ראינו אדם פלוני נותן מעות לגרושתו, שלח אחריהם והביאם, אמר לו: מה היא לך זו, אמר לו: גרושתו היא. אמר לו: מפני מה נתת מעות לגרושתך, אמר לו: ראיתי אותה בצרה והתמלאתי עליה רחמים, הגביה רבי תנחומא פניו למעלה ואמר: ריבון כל העולמים, זה שאין לזו עליו מזונות ראה אותה בצרה ונתמלא רחמים עליה, אתה שכתוב

בך חנון ורחום ואנו בניך בני ידידך בני אברהם יצחק ויעקב, על אחת כמה וכמה שתימלא עלינו רחמים, מיד ירדו גשמים ונתרווח העולם. (בראשית רבה פרשה ג, ג.)

הרי לנו שבחשון יש לתת צדקה כדי לזכות לגשמים.

כסלו

אי' במג"א (ריש תר"ע) נוהגין הנערים העניים לסבב בתוכה על הפתחים ובס' חנוכה הבית כ' טעם לזה, עכ"ל. ובפמ"ג כ' הטעם כי היוונים רצו לעקור ג' עמודי עולם וביני ה'ם גמ"ח, וע"כ מקפידים לתת צדקה בימים אלו.

ומובא ממרן שה"ת שזה המקור לת דמי חנוכה לילדים, כדי לא לבייש את העניים האוספיםם צדקה.

ועי' בספר יסוד ושו"ע העבודה שער המפקד פרק גודל מעלת נתינת הצדקה בשמנות ימי חנוכה אלו יותר מבכל השנה, הובא בספרים כי ימים מסוגלים מאוד לתקון פגמי נפש ובנתינת הצדקה, וביחוד לומדי תורה להחזיקם. ובוודאי מי שיעיין בזה"ק ובתקונים ובכתבי האר"י ז"ל, ויתבונן שורש הדברים בימים אלו במדות וספירות העליונים הקדושים, גם גודל קדושתן שנקראים מועדים, ונכללים בפסוק "אלה הם מועדי", ואז יתבונן גם כן גודל מעלת של התקון נתינת הצדקה בימים אלו, וכו'.

שבט

כתב רבי חיים פלאגי: "ראוי לכל בר ישראל שבימי חנוכה, ובפרט

ביום ראש חודש שבט, יתנדב לקופת התנא האלוקי רבי מאיר בעל הנס. והוא דבר גדול בימים האלה לעשות כן ויראה פועל השם מפלאות".

ופשוט וברור שהענין הוא לתת צדקה ביום זה, וכדאי לומר שצדקה זו לטובת רמבעה"ג.

וכמו שכתב הרב פלאגי יראה פועל ה' מפלאות.

שבט

ידוע לשון הרמב"ם הל' מגילה (ב, ז) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר (ישעיהו נ, טו): לְהַחְיֹת רֹחַ שְׁפָלִים וְלְהַחְיֹת לֵב נִדְבָּאִים.

עיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה.

כל הפושט יד נותנין לו.

באחד באדר משמיעין על השקלים.

ויש להזכיר כי הרב משה צדקה שליט"א נולד בט"ו אדר.

ניסן

כ' הרמ"א (או"ח ח"ט א) מנהג לקנות חטים לחלקן לעניים פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חודש צריך ליתן לזה (אור זרוע).

ובמ"ב סק"ו כ': ואפילו תלמיד חכם הפטור ממס [אחרונים]. ר"ע במ"ג. ושיעור הנתינה צריך להעריך על כל אחד לפי ממונו. ואלה המשתמטים עצמם מליתן קמח עניים יש עון בידם. והנה ידוע שעיני העניים נשואות לזה וכשהם ישארו בדוחק וברעבון והוא יעלים עין בזה ידוע מה שאמר הגמ' וכו'.

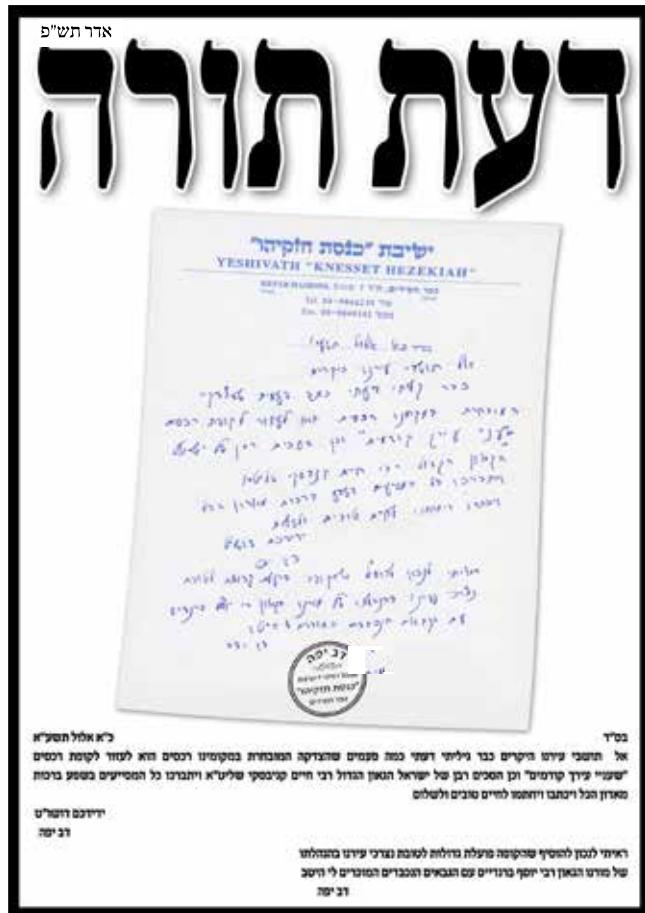
וניסן הוא חודש של צדקה דאי' בחז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל ואמרו אין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה. וביערות דבש (ח"א דרוש טו) כ' דזה הטעם שצריך ליתן קמחא דפסחא לעניים כי גאולת מצרים היתה בצדקה.

גאולת מצרים היתה בצדקה.

א"י בס' מועד לכל חי להרב פלאגי (סי' ל' סעיף י) מנהג טוב ויפה בט"ו בשבט לתת צדקה וכו'. שיעשה חילוק [שישתף] לתלמידי חכמים וצנועים ביום יד' בשבט, כדי לקנות פירותיהם, ועוללים שאלו ואין ידם משגת לקנות, ויש להם צער וכו'. חכמים סביב שלחנו בלילה הזאת, ויהיה ברכת ה' בכל אשר לו, ויזכה לשנים רבות נעימות וטובות אמן...

ויש להזכיר כי הרב יהודה צדקה זצ"ל נולד בג' שבט.

אדר

בליל אחד בשבת בארבעה ימים לחודש אייר נכנסתי לים, וביום שבת, עשירי לאייר שנת תתקכ"ה עמד עלינו נחשול שבים לטבענו והיה זעף גדול בים, ונדרתי עלי: שני ימים אלו (ד' אייר ו' אייר) אצום בהם ואתענה בהם.. ואצווה על בני לעשות כן עד סוף כל הדורות, ויתנו צדקה כפי כוחם... בליל אחד בשבת, ג' ימים לירח סיוון, יצאתי מן הים בשלום ובאתי לעכו ונצלתי מן השמד והגענו לארץ ישראל. יום זה נדרתי שיהיה יום ששון ושמחה... וביום שלישי בשבת, ד' חשוון, יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה, ונכנסתי לבית הגדול והקדוש והתפללתי בו, ביום חמישי, ששה ימים לירח מרחשון. ובאחד בשבת, ט' בחודש חשוון יצאתי מירושלים לחברון, לנשק קברי אבותי במערה... ושני ימים אלו... נדרתי שיהיו יום טוב ותפילה ושמחה לה' לאכילה ולשתיה... וכשם שזכיתי וראיתי בחורבנה כך זוכה אני וכל ישראל לראות בנחמתה, אמן. (ציטוט מכת"י להרמב"ם הובא בס' חרדים מצוות התלויות בא"י פ"ג)

כ"ה שפסח שני הוא יומא דהילולא של רמבעה"ג, ומה גדול מיום זה לתת צדקה לעילוי נשמתו. ואפילו במקום שנתיאשו הרופאים יועיל לתת צדקה לעילוי נשמת רמבעה"ג, משום דר"מ חייש למיעוטא... (מנחת אלעזר).

אי' באמרי נעם (דו"קוב) ימי העומר הם ימים בהם משתלמים במ"ח קניני התורה והמידה הל"ג היא אוהב את הצדקות, וכתוב צדקה תציל ממות וע"כ פסקו אז תלמידי ר"ע מלמות כי טעאם היה שלא היו אוהבים אז"ו וע"י הצדקה המשיכו חיים לנו ולכל ישראל.

וא"כ ב"ג בעומר יש לתת צדקה.

סיון

אי' בירושלמי פאה (פ"ה ה"ה) א"ר יצחק ועניים מרודים תביא בית (שעי' נח) אמר ר' אבין אם עשית כן מעלה אני עליך כאלו הבאת ביכורים לבית המקדש נאמר כאן תביא ונאמר להלן (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך וגו'.

ובס' זרע שמשון ביאר דהרי כל מה שיש לאדם בעוה"ז הוא קנין פירות ולא קנין הגוף כי הכל שלו ית', ובכ"ז במצות ביכורים הגם שמי שיש לו רק קנין פירות בקרקע

א"י בס' מועד לכל חי להרב פלאגי (סי' ל' סעיף י) מנהג טוב ויפה בט"ו בשבט לתת צדקה וכו'. שיעשה חילוק [שישתף] לתלמידי חכמים וצנועים ביום יד' בשבט, כדי לקנות פירותיהם, ועוללים שאלו ואין ידם משגת לקנות, ויש להם צער וכו'. חכמים סביב שלחנו בלילה הזאת, ויהיה ברכת ה' בכל אשר לו, ויזכה לשנים רבות נעימות וטובות אמן...

ויש להזכיר כי הרב יהודה צדקה זצ"ל נולד בג' שבט.

אדר

נידוני הלכה
שתנעוררו
ונתלבנו בבי
מדרשא

**משנת
הלכה**

דין עניי עירך קודמין במצוות מתנות לאביונים ♦ הרב אהרן הכהן בייפוס

דהמג"א ס"ל דדין מתנות לאביונים הוא מדין צדקה, וע"כ לא מהני ממעות מעשר, דהוא חיוב ממוני רגיל של צדקה. אבל הטו"א הסתפק, כיון שסובר שחיוב מתנות לאביונים אינו חיוב ממוני, אלא הוא מדין שמחת פורים, לכך אולי מהני לקיים דין זה ביחד עם מצוות משלוח מנות. (וכעין מש"כ הרמ"א בס' תרצה, ד. לענין משלוח מנות, דיוצא ידי"ח גם אם אין המקבל רוצה לקבלם או שמחל לו, דכיון שס"ל שהוא מטעם להרבות אחוה ורעות, הרי הרבה אחוה ורעות, וה"ה במתנות לאביונים הרבה שמחה).

הביא ספיקו של הטורי אבן אם יכול לצאת ידי מצות מתנות לאביונים במשלוח מנות שנתון לעני, הביאו הב"ה"ל (שם ד"ה או של). ומנגד, המג"א (רי"ס תרצד) כתב שמתנות לאביונים צריך להיות משלו ולא ממעות מעשר, (והביאו המ"ב להלכה שם סק"ג). ויל"ע, דכיון שלא מהני לתת מתנות לאביונים ממעות, מדוע יש צד שמהני לצאת בזה ע"י משלוח מנות לעני.

השני מובן היטיב שעני לא יהיה פטור ממצוה זו. וכן מדויק מדברי הב"ה שנימק טעמו "כל אדם אפילו עני המקבל צדקה חייב לתת ממה שנתנו לו לשאר אביונים בפורים, דאין דין מתנות לאביונים בפורים כדין שאר צדקה, דהכשר מצות פורים כן הוא, לתת מתנות לאביונים וכדין ארבע כוסות". (והדברים מדויקים כך גם בדברי הרמב"ם בפ"ב ממגילה הי"ז).

שח לי תלמיד מובהק למרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א, דשאל לו בענין שהחיינו על מצות מתנות לאביונים, שהנה במנינו של מרן שליט"א באים ביום הפורים שלוחים מאנשי ירושלים, וסובבים לאסוף תרומה מהמתפללים, והנותנים להם לכא' יצאו בזה את מצות היום של מתנות לאביונים, ונמצא שהפסידו את ברכת שהחיינו למצוה זו ? והשיב לו מרן שליט"א, דאמנם נוהג לתת להם, אך מכוון שלא לצאת ידי מצות מתנות לאביונים, אלא לשם צדקה בעלמא.

והנה בגליון הגרעק"א בשו"ע (סי' תרצה) ובספר דביר הקודש (מועדים) ביאר בזה,

ולפי"ז הוסיף ליישב השמטת השל"ה והמג"א לענין כוונה בברכת שהחיינו על מתנות לאביונים, דס"ל דמתנות לאביונים הוא מדין צדקה, וע"כ מצוה זו אינה שייכת לשאר מצוות היום הנוהגות מחמת שמחה, ול"ש בה ברכת שהחיינו כלל שהרי נוהגת בכל יום. (וא"ש דהשל"ה והמג"א לשיטתם, כי לא מהני ליתן מתנות לאביונים ממעות מעשר). אמנם הפמ"ג דס"ל שמתנות לאביונים הוא מדין שמחה, ע"כ שייכא למצוות היום, וצריך לכוון גם עליה בברכת שהחיינו.

והנה לכא' שכ"ז הוא נפק"מ אם נוהג דין "עניי עירך קודמין" במצוות מתנות לאביונים, שאם הוא מטעם צדקה, ודאי שנוהג בה, אבל אם מטעם שמחה לכא' ל"מ שגם בזה יהא דין קדימה אמנם רחוק הדבר לומר שאינו ענין כלל למצוות צדקה ואין בו גדר קדימה כלל, דהא מתנות "לאביונים" הוא ולכא' דאין השמחה אלא סיבה לתקנה שיתנו מתנות לאביונים, אבל ודאי דגדרי קדימה שייכא נמי בהא. ואכן כ"כ הפוסקים דגם במצוות מתנות לאביונים שייכים דיני הקדימה דעניי עירך קודמין. וא"כ צדקו האומרים "מתנות לאביונים - קופת הצדקה רכסים".

ידינו לא שפכו, אלא נתנו הרב אברהם אדלר

קול עובר במחנה, "זה יתנו - מחצית השקל" משה רבנו מצווה, תרומה לאדנים עליו "משכן" יבנה ושכינה בעולמנו תשרה, ומי לא יבוא ויעלה להביא תרומת ה' בכיס מלא, הלוא בעשותה כל לב תרווה, ובהיעדרה כל לב ידווה.

קול עובר מדור לדור במסורה, קול עדותו של הרמב"ם ביד חזקה, "מעולם לא שמענו ולא ראינו קהל מישאל שאין להם קופה של צדקה" (פ"ט ממתני' ה"א), ומפי כהן גדול יצא הקול בקדושה וטהרה, "כל קהילה שכופה את חבריה לדבר מצוה, יסיח מעליהם את הכפיות האחרות" (אהבת חסד ח"ב טז).

קול ה' לדוד "אתה לא תבנה את הבית" מהדהדים, כי את ההון שמרת לבנין הבית ולא נתת לעניים, והם הדוויים הרבה ממקום המקדש עלי חביבים, ואף שלמה לא יבנה ממון זה בית עולמים, כי גדול פרנסת העניים מרובות נחלי שמן ואלפי אילים. (ע"פ ילקוט מעל"ע פר' תרומה).

קול קריאתם של רבותינו בזעקה, קול צעקת עניי עירנו נשמע, מרובים צרכיהם ודעתם קצרה, ומי יזכה ליבו ויאמר לא ראה לא שמע, הלוא דמיהם צועקים בדממה, ואם פניהם צוהלים אך בליבם תונה ודמעתם לחם חוקה, וההלכה ברורה כשמלה פרוסה, לעניי עירך דין קדימה.

קול הצפון הלוחש בלב כל תושב מקומנו, הלוא להיות שותף בבנין בית מקדשנו חפצנו ורצוננו, ובת קול עונה לעומתנו, טוב תתן מעותיך לעניי עירנו, זו חובתנו וזו זכותנו, והיא תכונן עירנו בבנין בית מקדשנו במהרה בימינו. (עו"י חותם המלך, פ"י חת"ס על מגילת אסתר).

יש בהנהגה זו כמה חידושים לכא', ונדון באחד מהם, והוא עיקר דין הכוונה בברכת שהחיינו של המגילה על שאר מצוות היום.

כתב השל"ה (מגילה פרק גר מצוה אות ו) וז"ל "כשמברכין על קריאת המגילה ושהחיינו, יכוון שיצא בברכות אלו גם על סעודת פורים שיאכל, ומצוות משלוח מנות וכו'". המדקדק יבחין שהשמיט את מצוות מתנות לאביונים. וכן המג"א (רי"ס תרצב) שהעתיקו להלכה, ובמ"ב (שם) לא הזכירו לכוון על מצוות מתנות לאביונים, והלוא דבר הוא. מלבד הפמ"ג (שם) שהזכיר אף מתנות לאביונים.

יש המבארים, שנחלקו בגדר מצוות מתנות לאביונים, דהנה מצינו שנחלקו הפוסקים אם העני חייב גם במצוה זו, דהב"ח (רי"ס תרצד) כתב שאף על העני חובה לתת מתנות לאביונים, ואילו הפ"ח חולק וסובר שאין לזה טעם, ומסתברא דהעני פטור. וביארו את יסוד מחלקותם, אם מתנות לאביונים הוא מדין צדקה הנוהג בכל השנה, אלא שבפורים עשאוהו חובה על כאו"א, או דאין זה מדין צדקה אלא מדין שמחה מיוחד השייך ליום הפורים, ולהצד